

[RELACJA] W poszukiwaniu teologii politycznej. Relacja z wykładu o. François Daguet OP

Pontyfikatom Jana Pawła II i Benedykta XVI zawdzięczamy opracowanie katolickiej doktryny politycznej, która jest nośnikiem prawdziwej teologii politycznej. Z perspektywy widzimy, że jest to jedno wspólne dzieło, będące odpowiedzią na postawione Kościołowi wymagania ewoluującego świata współczesnego – mówił prof. François Daguet OP podczas wykładu wygłoszonego w ramach cyklu „JP2 Lectures”.

W środę, 24 marca odbył się kolejny wykład Instytutu Kultury św. Jana Pawła II na rzymskim Angelicum. Wykład zatytułowany „Teologia polityczna od św. Tomasza z Akwinu do Jana Pawła II i Benedykta XVI” wygłosił prof. François Daguet – teolog, przewodniczący Instytutowi św. Tomasza z Akwinu w Tuluzie.

Kolejny wykład w ramach „Wykładów Janopawłowych” zapowiedział w swoim wprowadzeniu ojciec Serge-Thomas Bonino, dziekan Wydziału Filozofii Angelicum, który podziękował darczyńcom Instytutu i zapowiedział kolejne wydarzenia. Oddał następnie głos Dariuszowi Karłowiczowi, który przedstawił gościa słuchaczom i wprowadził ich w problematykę wykładu.

JP2 Lectures // Prof. François Daguet OP: Political Theology...

Prof. François Daguet na wstępie swych rozważań przypomina okoliczności narodzin pojęcia „teologii politycznej” i czasowej ich koincydencji z „przypływem systemów totalitarnych”. Zwraca uwagę na znaczenie sporu między Carlem Schmittem a świeckim teologiem nawróconym z protestantyzmu na katolicyzm, Erikiem Petersonem. Konwertyta ów krytycznie odnosił się do nurtu myślowego traktującego

teologię polityczną jako sposób uprawomocnienia danego ładu politycznego za pomocą narzędzi teologicznych, a w konsekwencji ryzyka uczynienia z polityki obiektu sakralnego.

Daguet pragnie z perspektywy teologicznej rozważyć, w jaki sposób „w myśl teologii chrześcijańskiej uznawać wspólnotowe aspekty życia ludzkiego.” Teologię polityczną, czy jak sam mówi „teologię polityczności” rozumie bowiem jako teologię wspólnotowości. Filozof zwraca uwagę, iż stosunkowo późno w tradycji Kościoła pojawiła się refleksja nad myślą polityczną w ujęciu chrześcijańskim. Na tym polu nieprzeceniony wkład ma św. Augustyn, który opisuje czysto duchową walkę między Państwem Bożym a Państwem ziemskim nierzadko mylnie interpretowaną dosłownie, jako spór na gruncie realnego państwa politycznego i Kościoła.

Daguet pragnie z perspektywy teologicznej rozważyć, w jaki sposób „w myśl teologii chrześcijańskiej uznawać wspólnotowe aspekty życia ludzkiego”

Istotnym dla omawianych kwestii etapem historycznym jest również okres kiedy przeważającą doktryną był tzw. „augustynizm polityczny”, zgodnie

z którym starano się wpływać prawem boskim na prawo naturalne. Ono z kolei kształtować miało prawo stanowione.

Prof. Dauget wskazuje dalej na przełomowe znaczenie myśli św. Tomasza z Akwinu postulującego wizję polityki opartej na rozumie jako swoistym obrazie Boga w człowieku. U św. Tomasza bardzo istotnym czynnikiem dla myślenia o porządku politycznym w świetle Objawienia stało się odkrycie dzieł Arystotelesa. Analizując Tomaszowe podejście do polityki prof. Daguet wyróżnia dwie cechy charakterystyczne. Po pierwsze mówi o tym, iż ostateczny kształt ładu politycznemu nadaje dobro moralne, które z kolei podlega dobru Boskiemu. Sfera polityczna, dobro wspólne jest w jego rozumieniu swoistą pełnią ludzkiej aktywności – to w niej dochodzi do ostatecznego wypełnienia moralności jednostkowej. Należy jednak pamiętać, że podlega ono Bogu. Jak wskazuje Prelegent, „oryginalność myśli św. Tomasza polega na tym, że nie przekreśla dobra ziemskiego, ale uznaje je i przypisuje dobru nadprzyrodzonemu, boskiemu”. Zgodnie z doktryną św. Tomasza konieczne jest spotkanie natury z łaską – jedynie otwartość na tę drugą jest w stanie zapewnić Państwu ziemskiemu prawdziwe szczęście.

Zgodnie z doktryną św. Tomasza konieczne jest spotkanie natury z łaską – jedynie otwartość na tę drugą jest w stanie zapewnić Państwu ziemskiemu prawdziwe szczęście

Drugim zasadniczym dla św. Tomasza punktem, który wyszczególnia prof. Daguet jest teza, iż Kościół i państwo są powołane do współpracy na różnych płaszczyznach.

Zauważa on, że św. Tomasz stosuje podwójnie nowatorskie narzędzie arystotelesowskie: z jednej strony bada zagadnienie państwa ziemskiego jako takiego, z drugiej zaś precyzuje, w mniej lub bardziej

wyraźny sposób, stosunek Kościoła do państwa. W żadnym wypadku nie zrównuje ich ze sobą, ale, zgodnie z późniejszą koncepcją Watykanu, uznaje Kościół za teologiczny zaczyn społeczeństw z natury świeckich.

W dalszej części tekstu prof. Daguet skupia się na wpływie, jaki wywarła teologia polityczna św. Tomasza. Wskazuje między innymi moment przełomowy, gdy wraz z rewolucją francuską Kościół zaczął tracić siłę swego oddziaływania. W XIX wieku spostrzeżono, że brakuje pojęciowych narzędzi do sprostania sytuacji rządzącej się zasadami świeckimi. Spuścizna św. Tomasza okazała się w tej sytuacji bezcenna.

Kolejna część rozważań prof. Daguet poświęcona została odrodzeniu teologii politycznej jakie miało miejsce w XX wieku. Poszczególne elementy myśli tomistycznej pojawiają się w rozproszeniu u różnych myślicieli, jednak rzadko dzieje się to w sposób całościowy. Filozofem, który podejmuje próbę holistycznego ujęcia porządku politycznego w świetle objawienia jest Maritain. Ostatecznie jednak Daguet przyznaje, że choć koncepcja jego na pierwszy rzut oka wydawać się może pociągająca, to w praktyce okazuje się niemożliwa do zrealizowania.

Następnym po powrocie do św. Tomasza wielkim krokiem w zakresie uwzględniania przez Kościół czynników politycznych okazał się być Sobór Watykański II, podczas którego słychać było echa nauczania Akwinaty o naturalnych wspólnotach politycznych w postaci rodziny i państwa. Według prof. Dagueta sobór ów wniósł podstawy pod katolicką wizję świeckości rozwiniętą następnie przez Jana Pawła II i Benedykta XVI. Wyróżnia on dwie główne zasady, na których koncepcja ta się opiera. W pierwszej kolejności wymienia szczególnie rozumianą

*W XIX wieku spostrzeżono, że
brakuje pojęciowych narzędzi
do sprostania sytuacji
rządzącej się zasadami
świeckimi. Spuścizna św.
Tomasza okazała się w tej
sytuacji bezcenna*

autonomię
rzeczywistości
politycznej i
religijnej, która
opiera się na ich
współpracy i nie
odbiera Kościołowi
możliwości
wydawania oceny
moralnej w pewnych
przypadkach
zachodzących na

gruncie politycznym. Drugie założenie wyartykułowane zostało z kolei w deklaracji *Dignitatis humanae* i mówi o gwarancji prawa do wolności religijnej przez wspólnotę polityczną.

Czynniki te prowadzą prof. Dagueta do wniosku, że Sobór Watykański II uwzględnia ewolucję społeczeństw jaka dokonała się przez ostatnie dwieście lat a przejawiającą się w zmięczeniu cywilizacji chrześcijańskiej. Do jego zasług zalicza również próbę przedstawienia kościelnej wizji wspólnoty politycznej oraz relacji jaką pragnie z tą wspólnotą nawiązać. Jak wskazuje Daguet w dalszej części wykładu, kolejne ważne elementy teologii politycznej wypracowali w swoich pontyfikatach Jan Paweł II i Benedykt XVI. Wyróżnia dwa główne zagadnienia dotyczące polityki, które obaj papieże eksplorowali w swych teologicznych rozważaniach.

W pierwszej kolejności mowa jest o Janopawłowym powrocie do odkrytej ponownie przez Leona XIII doktryny tomistycznej w kwestii prawa naturalnego. Ostrzega on między innymi przed „groźbą

*Sobór Watykański II wniósł
podstawy pod katolicką wizję
świeckości rozwiniętą
następnie przez Jana Pawła II
i Benedykta XVI*

sprzymierzenia się
demokracji z
relatywizmem
etycznym”, co może
stanowić przykład
teologicznych
wniosków
wywiedzionych dla
porządku moralnego.

W *Katechizmie Kościoła Katolickiego* podkreślono z kolei etyczne cele życia we wspólnocie oparte na idei dobra wspólnego, konieczność otwarcia się porządku politycznego na rzeczywistość duchową, a także rolę łaski, niezbędnej do tego, aby żyć w społeczeństwie nie ulegając złu i przemocy. Na wymienionych zasadach opierają się wnioski *Noty* Kongregacji Nauki Wiary z 2002 r. sporządzonej przez Josepha Ratzingera, który postuluje pewien rodzaj zaangażowania katolików w politykę oraz rozróżnienie uprawnionego pluralizmu opcji rządowych i nieuprawnionego pluralizmu etycznych koncepcji osoby.

Drugim wyróżnionym przez prof. Dagueta zagadnieniem istotnym dla teologii politycznej obu pontyfikatów jest wezwanie do budowy porządku politycznego opartego na rozumie i otwartego na porządek nadprzyrodzony. Benedykt XVI korzystając z dokonań soborowych wprowadził rozróżnienie celów sfery politycznej i religijnej. Prof. Daguet przywołuje fragment encykliki *Deus caritas est*, w której papież-emeryt pisze, iż „zadaniem państwa jest ustanowienie i utrzymanie sprawiedliwego porządku, a Kościoła – żyć wedle zasady miłości”. Przytoczone zostają również słowa Ratzingera na temat autonomii obu sfer i krytyka pozytywizmu prawnego wraz z późniejszą diagnozą z Westminster głośzącą konieczność uznania prawa naturalnego. Daguet zwraca również uwagę na podkreślaną przez

Benedykta XVI konieczność współpracy sfery politycznej i religijnej, a także wzajemnego udoskonalania, oczyszczania się rozumu i wiary. Prof. Daguet postrzega pontyfikaty Jana Pawła II i Benedykta XVI jako wspólne dzieło doktrynalne będące nośnikiem teologii politycznej w prawdziwie katolickim sensie.

W końcowej części wykładu ojciec Daguet wysnuwa trzy wnioski. Po pierwsze przyznaje, że tradycja Kościoła, choć dysponowała pismami św. Tomasza z Akwinu, wykazała się swoistą niemocą jeśli chodzi o konstruktywne propozycje w kwestiach politycznych, czego dotkliwe konsekwencje ponieśliśmy w XIX i XX wieku. W tym kontekście dzieło Jana Pawła II i Benedykta XVI w postaci wypracowanej przez nich teologii politycznej okazuje się szczególnie istotne. Jest ono jednak wciąż mało znane między innymi z powodu dużego poziomu rozproszenia, a także pozostaje wciąż nieukończone. Jak zaznacza prof. Daguet, fakt że nie znalazło syntezy np. w postaci encykliki nie sprzyja mocy jego oddziaływania.

Konkludując powyższe uwagi prof. Daguet wzywa teologów do „ocknięcia z trwającego od stuleci letargu” i odkrycia na nowo tomizmu politycznego, który byłby właściwą odpowiedzią na współczesne problemy polityczne.

Zapraszamy na kolejny wykład z serii „Wykładów Janopawłowych”: „Koniec chrześcijaństwa” prof. Chantal Delsol, który odbędzie się 15 kwietnia o godzinie 14:30 (CET).

Hanna Nowak

Comiesięczne Wykłady Janopawłowe („JP2 Lectures”) znanych intelektualistów to propozycja Instytutu Kultury Św. Jana Pawła II dla studentów Papieskiego Uniwersytetu Św. Tomasza z Akwinu (Angelicum) w Rzymie na rozpoczynający się rok akademicki 2020/2021. Wszystkie wykłady będą dostępne w sieci w polskiej i angielskiej wersji językowej.

NADCHODZĄCE WYKŁADY (w ramach cyklu „JP2 Lectures”)

- ▶ **Prof. Chantal Delsol** (Académie Française / University of Marne-le-Vallée) – *The end of Christendom* (15.04.2021)

- ▶ **Prof. Rémi Brague** (Université de Paris) – (18.05.2021) – *Meaning of Art in Christianity in Modern World*

- ▶ **Prof. Renato Cristin** (University of Trieste) – *Formal Europe and vital Europe. Tradition as the ground of the identity* (20.05.2021)

- ▶ **Prof. Dariusz Gawin** (Polish Academy of Sciences) – *Phenomenon of Solidarity* (10.06.2021)

*

Instytut Kultury Św. Jana Pawła II jest interdyscyplinarnym ośrodkiem naukowo-dydaktycznym powołanym na Wydziale Filozofii Papieskiego Uniwersytetu Św. Tomasza z Akwinu (Angelicum) w Rzymie w stulecie urodzin Jana Pawła II. Misją Instytutu jest refleksja nad najważniejszymi problemami współczesnego Kościoła i świata inspirowana życiem i myślą św. Jana Pawła II. Celem Instytutu jest więc nie tylko badanie dorobku Wielkiego Papieża, ale również myślenie wraz z nim o najważniejszych sprawach kultury duchowej, a więc np. solidarności, miłosierdziu, sztuce chrześcijańskiej, miejscu Kościoła we współczesnym świecie czy kryzysie duchowym Europy. Wśród wykładowców i współpracowników Instytutu znaleźli się wybitni intelektualiści, reprezentujący różne dyscypliny naukowe. Inicjatorami i współorganizatorami Instytutu Kultury Św. Jana Pawła II – instytucji w całości finansowanej ze środków prywatnych darczyńców – są polskie organizacje pozarządowe: Fundacja Świętego Mikołaja (wydawca „Teologii Politycznej”) oraz Fundacja Futura-Iuventa.

ZOBACZ FILM z inauguracji Instytutu Kultury Św. Jana Pawła II na Angelicum w Rzymie

KLIKNIJ i dołącz do grona fundatorów Instytutu Kultury Św. Jana Pawła II w Rzymie

Myśląc z Janem Pawłem II. Relacja z inauguracji Instytutu Kultury św. Jana Pawła II w Rzymie

List Papieża Franciszka na inaugurację Instytutu Kultury św. Jana Pawła II w Rzymie

Myśl Jana Pawła II jest zbyt ważna, by zamknąć ją w muzeum.
Przemówienie Dariusza Karłowicza na inauguracji Instytutu Kultury św. Jana Pawła II

Otwieramy „akademicki pomnik” dla św. Jana Pawła II. Rozmowa z rektorem Angelicum o. Michałem Paluchem OP

Kard. Stanisław Ryłko: Instytut Kultury to bijące serce Uniwersytetu

O. Serge-Thomas Bonino OP: W duchu żywego tomizmu

Dariusz Karłowicz zaprasza do wspólnego budowania Instytutu Kultury Św. Jana Pawła II

WYGŁOSZONE WYKŁADY

► Pierwszy wykład z serii „JP2 Lectures” miał miejsce 19 października 2020 r. podczas inauguracji roku akademickiego na Angelicum. Wykład zatytułowany “Does Christianity need culture?” wygłosił

przewodniczący papieskiej rady ds. kultury **kard. Gianfranco Ravasi**.

Obejrzyj nagranie wykładu:

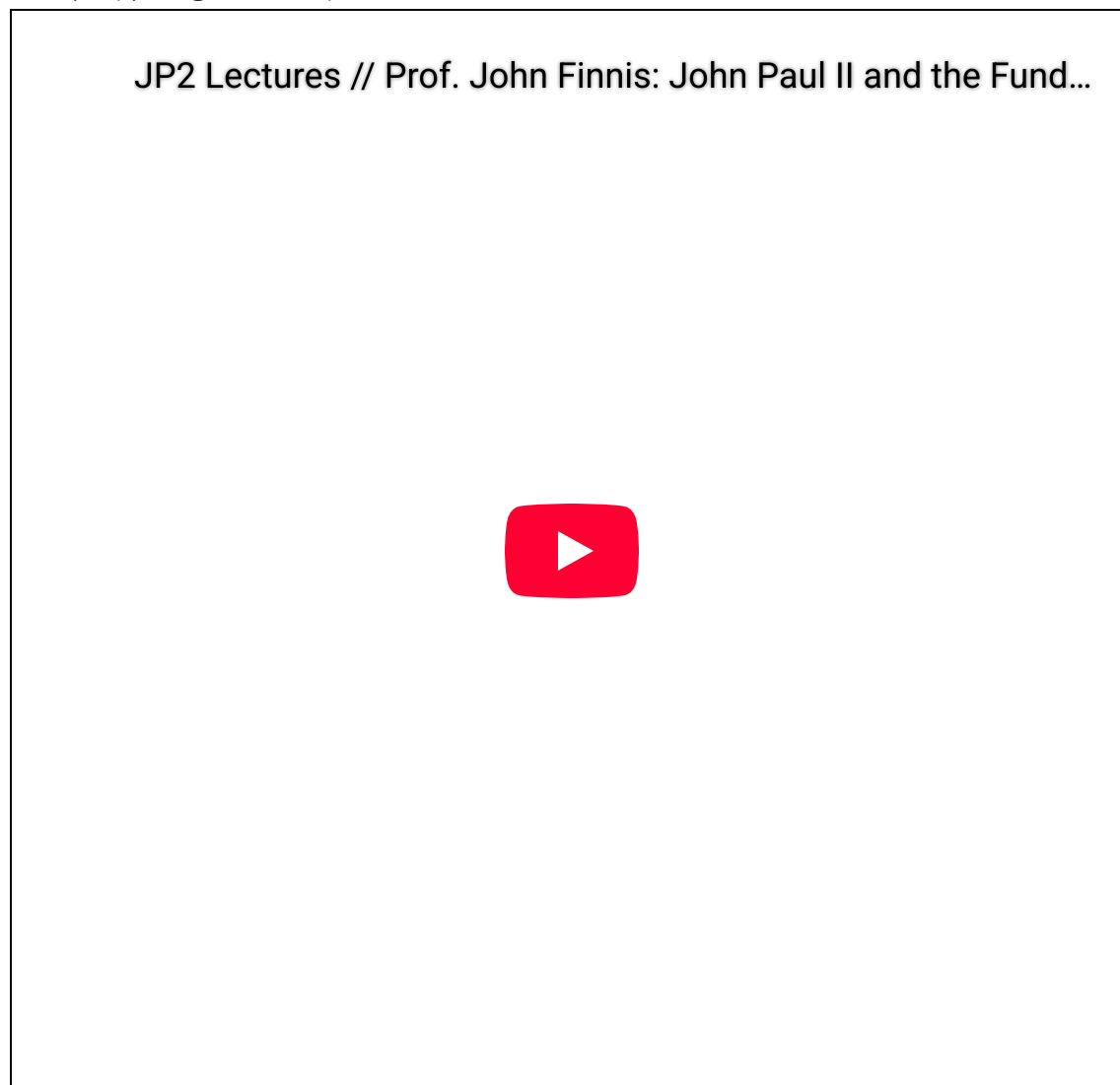
JP2 Lectures // Kard. Gianfranco Ravasi: Czy chrześcijaństw...

Przeczytaj relację z pierwszego wykładu, który wygłosił kard. Gianfranco Ravasi: *Does Christianity need culture?*

► Drugi wykład z serii „JP2 Lectures” miał miejsce 19 listopada 2020 r. Wykład zatytułowany “John Paul II and the Fundamentals of Ethics” wygłosił **prof. John Finnis**.

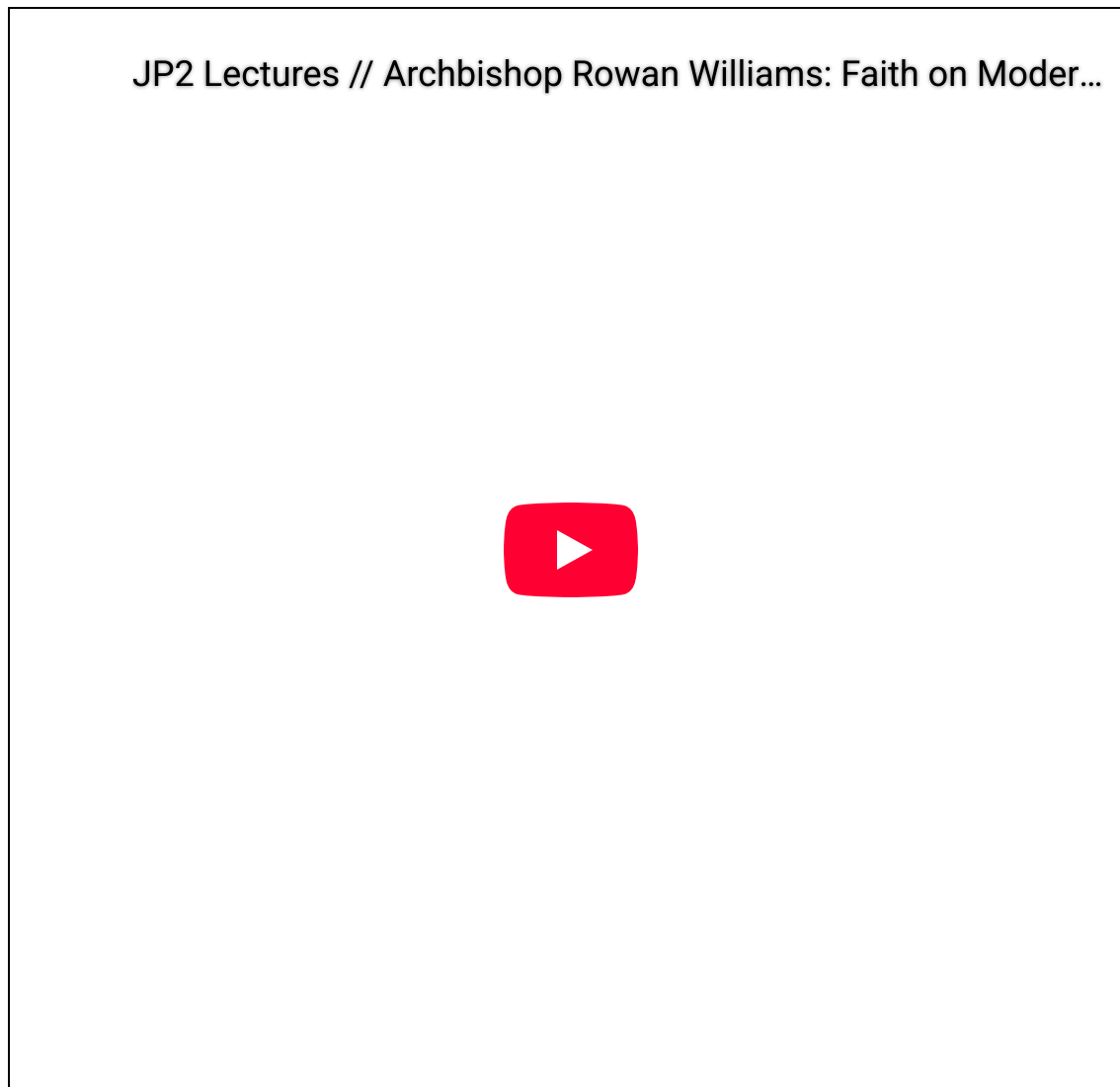
Obejrzyj nagranie wykładu:

Przeczytaj relację z wykładu prof. Johna Finnisa *John Paul II and the Fundamentals of Ethics*

► Trzeci wykład z serii „JP2 Lectures” miał miejsce 15 grudnia 2020 r. Wykład zatytułowany “Faith on Modern Areopagus” wygłosił **abp. Rowan Williams**.

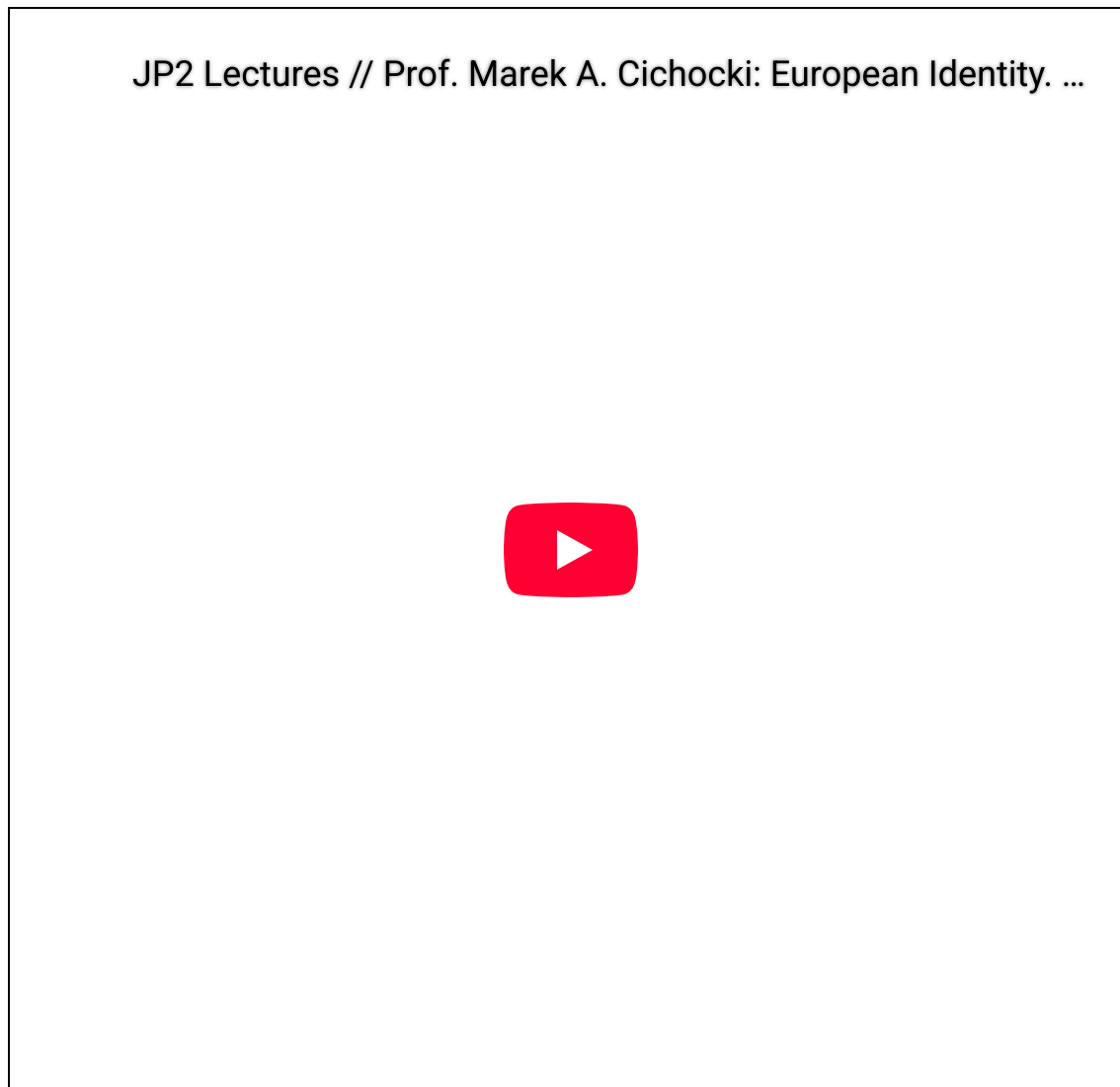
Obejrzyj nagranie wykładu:

Przeczytaj relację z wykładu abp. Rowana Williama *Faith on Modern Areopagus*

► Czwarty wykład z serii „JP2 Lectures” miał miejsce 21 stycznia 2021 r. Wykład zatytułowany “European Identity. North and South: the main line of divide” wygłosił **prof. Marek A. Cichocki**.

Obejrzyj nagranie wykładu:

Przeczytaj relację z wykładu prof. Marka A. Cichockiego European Identity. North and South: the main line of divide

